

versum est, non convenit inter partes: potest hic esse quaestio 'an occiderit'. at si respondeatur 'occidi', confessa res est, convenit inter partes, cum, quod alius intendit, alius confiteatur. longius ergo proficiscendum est: 'puniendus es, cum occidisse te fatearis'. 'adulterum occidi, et interimi adulterum licet': et hoc confessum est; convenit enim inter partes adulterum occisum. quaerendum ergo est aliquid ultra, ut 'adulter fuit quidem, sed, quia exul eras, tibi non licuit occidere'; respondetur contra 'licuit'. ac vicissim cum aliunde dicatur 'non licuit', aliunde 'licuit', coepit inter partes non convenire; et potest hic stare quaestio, ut sit τὸ οὐρώμενον 'an exuli adulterum licuerit occidere'.
10

Sed harum rerum rationem et differentiam nisi perceptis statibus consequi plenius non potes, et idcirco disce de singulis statibus.

DE STATIBVS

Omnium omnino causarum status sunt octo; ex his rationales quattuor, quattuor legales. rationales quattuor sunt coniectura, finis, qualitas, 15 translatio, quae vel rationalis est vel legalis. legales sunt scripti et voluntatis, legum contrariarum, collectio, ambiguitas.

1 De coniectura

Coniectura dicta est a coniectu animi, id est intentione mentis ad veritatem acumine suo tendentis. huius proprium est id, quod obicitur, totum 20 negare, quod iudex suspicionibus sectatur. status hic temporum <trium> est; nam quaeritur 'an fecerit, an faciat, an facturus sit'.